

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi lasten päivä-
hoidosta annetun lain ja perusopetuslain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavan lasten päivähoitosta annettua lakia ja perusopetuslakia. Lasten päivähoitosta annettuun lakiin sisällytettäisiin säännös, jonka mukaan kunta voi järjestää lasten päivähoitoa myös muille kuin kunnan omille asukkaille. Perusopetuslain koulumatkoja koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavan siten, että jos esiopetusta saava lapsi osallistuu muussa kuin asuinkunnassaan järjestettävään lasten päivähoitoon,

opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoitopaikan ja esiopetuksen järjestämispaikan välillä. Tavoitteena on edistää asiakaslähtöisyyttä sekä kuntien välistä yhteistyötä päivähoitopalveluissa lapsen edun määrittelemissä rajoissa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2011.

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö

Keskeiset lasten päivähoitoa koskevat säännökset sisältyvät lasten päivähoitosta annettuun lakiin (36/1973, jäljempänä *päivähoitolaki*) ja asetukseen (239/1973, jäljempänä *päivähoitoasetus*).

Päivähoitolain 1 §:n 1 momentin mukaan lasten päivähoitolla tarkoitetaan laissa lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoitona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana.

Päivähoitolain 1 §:n 5 momentin mukaan päivähoitossa olevalle lapselle voidaan järjestää myös tarpeelliset kuljetukset.

Lain 11 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvotun muotoon laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Lain 11 a §:n 1 momentin mukaan, sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoi-

tetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella siirretyn isäkuukauden päättymisen jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoitossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuusiikää osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toimivissa muodossa.

Edellä selostettu 11 a §:n 1 momentti sisältää niin kutsutun subjektiivisen oikeuden päivähoitoon. Subjektiivisen oikeuden yleisenä luonnehdintana voidaan pitää sitä, että henkilöllä on oikeus vaatia jotain toimenpidettä tai rahamäärää, eikä muilla ole oikeutta

estää häntä saamasta sitä. Julkiselle vallalle subjektiivinen oikeus merkitsee lainsäädännöllä säädettyä velvollisuutta toteuttaa oikeus määrärahoista riippumatta.

Päivähoitoasetuksen 1 §:n mukaan päivähoitopalvelut on kunnassa järjestettävä niin, että lasten hoidon ja kasvatuksen tarve eri ikäryhmissä tulee tasapuolisesti ja paikallisten olojen edellyttämällä tavalla turvatuksi. Asetuksen 5 §:n mukaan päiväkodin toiminta kalenterivuoden aikana ja aukioloaika vuorokaudessa on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan.

Viranomaisten järjestämiä varhaiskasvatustalveluja koskevaa sääntelyä sisältyy päivähoitolainsäädännön lisäksi myös perusopetuslakiin (628/1998), jossa säädetään muun muassa esiopetuksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Perusopetuslain 6 §:n 1 momentin mukaan opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluita.

Pykälän 2 momentin mukaan kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämipaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu päivähoitopaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämipaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa.

Perusopetuslain 32 §:n 1 momentin mukaan, jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivä-

hoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

1 päivänä tammikuuta 2011 voimaan tulevan perusopetuslain muutoksen myötä pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämipaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 4 momentin mukaan kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.

Sosiaalihuoltolain (710/1982) 1 §:n mukaan sosiaalihuollolla tarkoitetaan laissa sosiaalipalveluja, toimeentulotukea, sosiaalivastustuksia, sosiaalisia luottoja ja niihin liittyviä toimintoja, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Lain 13 §:n mukaan kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltoon kuuluvina tehtävinä muiden muassa sosiaalipalvelujen järjestämisestä asukkailleen sen sisältöisinä ja siinä laajuudessa kuin kulloinkin säädetään. Lain 17 §:n mukaan kunnan on huolehdittava muiden sosiaalipalvelujen ohella myös muun muassa lasten päivähoiton järjestämisestä.

Sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on kunnassa kotipaikka. Jollei henkilöllä ole 1 momentissa tarkoitettua kotipaikkaa, pide-

tään häntä sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava laitoshuollon ja muiden sosiaalipalvelujen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle. Sosiaalihuoltoasetuksen (607/1983) 4 §:n mukaan sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettujen olosuhteiden on kiireellisten tapausten lisäksi katsottava olevan olemassa muun muassa silloin, kun henkilö opiskelun, työn tai vastaavien syiden vuoksi oleskelee kunnassa eikä henkilön kotipaikka väestökirjalain (141/1969) 10 §:n mukaan sen vuoksi muutu. Väestökirjalaki on kesäkuun 1 päivästä 1994 alkaen kumottu väestötietolailla (507/1993), joka on kumottu maaliskuun 1 päivästä 2010 alkaen väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetulla lailla (661/2009).

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, jäljempänä *sosiaalihuollon asiakaslaki*) sisältää sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset oikeudelliset periaatteet sekä viranomaisen että yksityisen järjestämässä sosiaalihuollossa. Lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (137/1999) perustelujen mukaan sosiaalihuollossa työskentelevän henkilöstön toiminta- ja ajattelutavan perustana tulisi ensisijassa olla asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset sellaisina kuin hän ne ilmaisee. Tavoitteena olisi palveleminen ensisijaisesti asiakkaan esille tuomien lähtökohtien mukaan, eikä auttajan tai organisaation sanelemista tarpeista. Paljon hoivaa ja huolenpitoa tarvitsevien vanhusten, kehitysvammaisten ja alaikäisten asemaan ja oikeuksiin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Sosiaalihuollon asiakaslaki koskee kaikkea sosiaalihuoltoa, siten myös lasten päivähoitoa. Lain tarkoittamana asiakkaana ovat päivähoitossa lapsen lisäksi lapsen vanhemmat tai muut huoltajat. Päivähoitopalvelujen tavoitteena tulisi lain mukaan olla lapsen ja hänen perheensä palveleminen lapsen ja perheen tarpeista käsin.

Suomalaisessa yhteiskunnassa peruslähtökohtana on lapsen vanhempien tai muiden huoltajien ensisijainen kasvatusoikeus ja

-vastuu sekä yhteiskunnan tarjoamien varhaiskasvatuspalvelujen kotikasvatusta tukeva tehtävä. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 4 §:n mukaan lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin mainitun lain 1 §:ssä säädetään. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa, hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin.

Lapsen huoltaja päättää edellä mainitun lain nojalla muun muassa siitä, hakeeko hän lapselle päivähoitolain mukaista päivähoitopaikkaa ja jos hakee, niin mistä. Jos se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista, huoltajan on keskusteltava asiasta lapsen kanssa ja otettava huomioon lapsen mielipiteet ja toivomukset.

Kunnallishallinnosta säädetään perustuslain 121 §:n lisäksi kuntalaissa (365/1995). Kunnan tehtävistä säädetään kuntalain 2 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädettyt tehtävät. Kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka ottaa pois tehtäviä tai oikeuksia muuten kuin säätämällä siitä lailla. Pykälän 2 momentin mukaan kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä. Pykälän 3 momentin mukaan kunta hoitaa sille laissa säädettyt tehtävät itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. Tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja kunta voi hankkia myös muilta palvelujen tuottajilta.

Julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 15 §:n mukaan lakia ei sovelleta muun ohella terveydenhoito- ja sosiaalipalveluihin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 100 000 euroa. Edelleen lain 67 §:n toisen virkkeen mukaan suorahankintaa voidaan käyttää yksittäisissä tapauksissa sosiaali-, terveys- tai koulutuspalvelujen hankinnoissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen, neuvottelumenette-

lyn käyttö tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen 9 päivänä kesäkuuta 2009 antaman tuomion (asia C-480/06) mukaan julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekemistelyjen yhteensovittamisesta annetun direktiivin 92/50 soveltamisalaan ei kuulu sellainen sopimus, joka muodostaa sekä perustan että oikeudelliset puitteet julkisen palvelun suorittamiselle, jos sopimus on tehty ainoastaan julkisten viranomaisten välillä ilman yksityisen tahon osallistumista ja jos siinä ei määrätä mahdollisesti tarpeellisen julkisen hankintasopimuksen tekemisestä tai estetä sellaisen tekemistä.

Tuomion mukaan viranomaisella voi suorittaa yleisen edun mukaisia tehtäviään itse omilla voimavaroillaan tai yhdessä muiden viranomaisten kanssa tarvitsematta turvautua sellaisten ulkoisten yksiköiden apuun, jotka eivät kuulu sen omiin yksiköihin. Yhtäältä yhteisön oikeudessa ei tältä osin mitenkään edellytetä viranomaisilta tietyn oikeudellisen muodon käyttämistä, kun ne suorittavat yhdessä niiden julkisen palvelun tehtäviä. Toisaalta tällaisella viranomaisten välisellä yhteistyöllä ei saateta kyseenalaiseksi julkisia hankintoja koskevien yhteisön sääntöjen päätoimitetta eli palvelujen vapaata liikkuvuutta ja avaamista vääristymättömälle kilpailulle kaikissa jäsenvaltioissa, koska tämän yhteistyön toteuttamista säätelevät ainoastaan yleisen edun mukaisten päämäärien tavoittelulle ominaiset seikat ja vaatimukset ja koska direktiivissä 92/50 tarkoitettu asianomaisten yhdenvertaisen kohtelun periaate taataan siten, ettei yhdellekään yksityiselle yritykselle anneta etua sen kilpailijoihin nähden.

1.2 Käytäntö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saatujen tietojen mukaan 1—5-vuotiaita lapsia oli 12 päivänä toukokuuta 2010 kunnallisessa päivähoitossa sekä yksityisen hoidon tuen piirissä yhteensä 175 583, mikä on 59,3 % edellä mainitusta ikäryhmästä. Pääosin 1—5-vuotiaat lapset ovat kokopäivähoitossa ja

vain 5,4 % kunnallisessa päivähoitossa olevista 1—5-vuotiaista lapsista on osapäivähoitossa. 6-vuotiaista lapsista oli kunnallisessa päivähoitossa tai yksityisen hoidon piirissä yhteensä 39 968, mikä on 69,4 % ikäryhmästä. Esiopetuksessa olevista 6-vuotiaista lapsista siis kaksi kolmasosaa tarvitsee esiopetuksen lisäksi päivähoitoa. 1—5-vuotiaiden lasten ikäryhmittäinen osuus kunnallisen päivähoiton ja yksityisen hoidon tuen piirissä nousee 1-vuotiaiden 29 %:sta 5-vuotiaiden 77,1 %:iin.

Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän selvityksen (sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:63) mukaan kuntarajojen ylittäminen eli kunnallisen tai yksityisen päivähoiton hakeminen muusta kuin asuinkunnasta on nykyään kunnille tuttua, ja käytännössä jokainen kunta on jossain vaiheessa osatunut tai myynyt päivähoitoa. Asiasta on tehty useita yhteistyösopimuksia, minkä lisäksi kunnat ovat sopineet keskenään muista, eritasoisista yhteistyömalleista. Kuntarajat ovat käytännössä hävinneet kokonaan niiden kuntien väliltä, jotka ovat perustaneet peruspalveluja (sosiaali- ja terveyspalvelut) varten kuntayhtymän tai vastaavan. Selvityksen mukaan kuntarajojen yli liikkuvia lapsia on lokakuussa 2009 ollut yhteensä noin 1 450 lasta eli noin 0,6 prosenttia päivähoitossa olevista lapsista.

Esiopetukseen osallistuvia lapsia on Opetushallituksen syksyn 2010 oppilasmäärätilastojen mukaan yhteensä 58 709. Esiopetuksessa, jota annetaan kunnallisissa päiväkodeissa, on 45 649 lasta. Kaikista esiopetuksessa olevista lapsista 8 852 on kuljetusedun piirissä. Siitä, kuinka moni toisen kunnan päivähoitossa olevista lapsista käy esiopetuksessa asuinkunnassaan, ei ole tilastotietoja tai arvioita.

1.3 Nykytilan arviointi

Päivähoitopaikan sijainnilla voi olla merkittävä vaikutus lapsiperheen arkeen ja siihen, kuinka paljon aikaa perheellä on käytettävissä yhdessäoloon. Vanhempien työskennellessä toisella paikkakunnalla lapsen hoitopäivä saattaa muodostua kodin ja päivähoitopaikan välisen matkan sekä vanhempien työmatkan keston johdosta pitkäksi ja lapsel-

le raskaaksi. Tällaisessa tilanteessa saattaa olla perusteltua hakea lapselle hoitopaikkaa työ- tai opiskelupaikkakunnalta, jolloin hoitopäivän pituus voi lyhentyä olennaisesti vanhempien ja lasten tehdessä kotimatkan yhdessä.

Hoitopaikan hakeminen naapurikunnasta saattaa olla perusteltua myös esimerkiksi silloin, kun naapurikunnan alueella sijaitseva päivähoitopaikka sijaitsee lähempänä perheen kotia kuin oman kunnan tarjoama päivähoitopaikka.

Lapsen edun kannalta perusteltu syy hakea päivähoitopaikkaa muusta kuin asuinkunnasta voi olla käsillä myös silloin kun muun kunnan päivähoitopalveluissa järjestettävä varhaiskasvatus on lapsen tarpeiden kannalta sopivampaa.

Nykytilanteessa kuntarajat ylittävää päivähoitoa on vielä melko vähän, mutta ottaen huomioon sosiaalihuollon asiakaslain säätämisen taustalla ollut periaate, jonka mukaan palvelujärjestelmän perustana tulisi olla ensisijaisesti asiakkaan eivätkä organisaation tarpeet ja toivomukset sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun laissa huoltajalle annettu oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista, päivähoitopalveluja tulisi järjestää entistä joustavammin perheiden ja lasten lähtökohdista käsin.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Laki lasten päivähoidosta

Pääministeri Mari Kiviniemen hallitusohjelma annettiin tiedonantona eduskunnalle 22 päivänä kesäkuuta 2010. Tiedonannon mukaan hallitus jatkaa Matti Vanhasen II hallituksen tavoitteiden, hallitusohjelman ja vaalikauden puolivälin ns. politiikkariihen päätösten toteuttamista. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaisiin tavoitteisiin kuului muun muassa päivähoitolainsäädännön uudistus, ja politiikkariihen kannanotosta ilmeneviin tavoitteisiin sisältyi muun muassa kansalaisten valinnanvapauden lisääminen muissa peruspalveluissa yli kuntarajojen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu ministeriön vastuualueeseen kuuluvien

varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuudistusta, joka toteutettaisiin taloudellisista syistä vaiheittain. Ensimmäisen osauudistuksen oli muun muassa tarkoitus korostaa lapsen oikeutta laadultaan hyviin varhaiskasvatuspalveluihin, kirjata lainsäädäntöön varhaiskasvatuspalvelujen laatua ja erityisesti erityistä tukea tarvitsevien lasten asemaa ja oikeuksia parantava velvollisuus laatia henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle sekä selkeyttää nykyistä, hajanaista päivähoitolainsäädäntyä. Lakiin oli myös tarkoitus kirjata säännös valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisesta. Suunniteltuja muutoksia ei tässä vaiheessa kuitenkaan viettä eteenpäin.

Kunnat voivat kuntalain mukaan hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät. Voimassa olevassa päivähoitolainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, voiko kunta järjestää päivähoitoa muillekin kuin kunnan omille asukkaille. Itsehallintonsa nojalla eräät kunnat ovat kuitenkin sopimusten perusteella järjestäneet päivähoitoa myös muiden kuntien asukkaille silloinkin kun niillä ei ole ollut siihen lakiin perustuvaa velvollisuutta päivähoiton järjestämisvelvollisuuden koskiessa lähtökohtaisesti kuntia vain suhteessa omiin asukkaisiinsa sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettua poikkeusta lukuun ottamatta. Palvelujen järjestäminen muille kuin kunnan omille asukkaille edellyttää aina, että kunnan omien asukkaiden palvelujen saanti ei vaarannu.

Ehdotetun uuden päivähoitolain 11 c §:n mukaan kunta voi järjestää lasten päivähoitoa toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin sosiaalihuoltolain 15 §:n tarkoittamissa tapauksissa.

Sosiaalihuoltolain 15 §:n 1 momentin mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava laitoshuollon ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle.

Sosiaalihuoltoasetuksen 4 §:n mukaan sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettujen olosuhteiden on kiireellisten tapauksien lisäksi katsottava olevan olemassa muun muassa silloin, kun henkilö opiskelun, työn tai vastaa-

vien syiden vuoksi oleskelee kunnassa eikä henkilön kotipaikka väestökirjalain mukaan sen vuoksi muutu.

Ehdotetussa uudessa säännöksessä on kyse siitä, että selkeytetään sääntelyä siltä osin kun on kyse kunnan mahdollisuuksista järjestää päivähoitoa myös muille kuin kunnan omille asukkaille. Säännöksellä ei ole tarkoitus laajentaa kunnan järjestämisvelvollisuutta, joten toisen kunnan asukkaalla ei siten edelleenkään ole ehdotonta (subjektiivista) oikeutta saada päivähoitopaikkaa toisen kunnan alueelta, lukuun ottamatta sosiaalihuoltolain 15 §:ssä ja sosiaalihuoltoasetuksen 4 §:ssä tarkoitettuja tilanteita, joissa henkilö opiskelun, työn tai muiden vastaavien syiden vuoksi oleskelee toisella paikkakunnalla ilman, että hänen kotipaikkansa muuttuu. Järjestäessään päivähoitoa esityksessä tarkoitui tavoin toisen kunnan asukkaalle, korvauksen periminen asuinkunnalta edellyttää sopimista asiasta kuntien kesken.

Päivähoitoa järjestävää kuntaa koskevat palvelun järjestämisessä samat velvollisuudet kuin, jos se myöntäisi paikan omalle asukkaalleen. Päivähoitoa järjestävän kunnan on järjestäessään päivähoitoa muille kuin kunnan omille asukkaille huolehdittava muun muassa myös siitä, että lapsella on mahdollisuus osallistua esiopetukseen. Päivähoitopaikan myöntäminen muulle kuin kunnan omana asukkaana olevalle lapselle ei kuitenkaan velvoita kuntaa järjestämään hänelle myös esiopetusta.

Ehdotetun säädösmuutoksen tavoitteena on edistää asiakaslähtöisyyttä sekä kuntien välistä yhteistyötä päivähoitopalveluissa lapsen edun määrittelemissä rajoissa.

Perustuslain 19 §:n 3 momentti ja lain 22 § luovat julkiselle vallalle aktiivisen toimintavelvoitteen lapsen hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun edistämiseksi ja lasten osuuden turvaamiseksi yhteiskunnan voimavaroista. Lain 17 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Varhaiskasvatuksen muodostuessa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, edellä mainitun pe-

rustuslain säännöksen voidaan katsoa kohdistuvan myös ehdotetun lain mukaisiin varhaiskasvatuspalveluihin. Tavoittelemalla tilaa, jossa lasten päivähoitoa järjestetään ensisijaisesti lasten ja perheiden tarpeista käsin, tuetaan edellä mainittuja perustuslain säännöksiä.

Päivähoitoa, kuten muutakin lapsia koskevaa lainsäädäntöä, sen uudistamista ja soveltamista ohjaava periaate on lapsen edun periaate. Lapsen päivähoitopaikan sijaintia harkittaessa asia on ratkaistava sen mukaan, onko päivähoitopaikan myöntäminen muusta kuin lapsen asuinkunnasta lapsen edun mukaista. Tässä arviossa tulee ottaa huomioon muun muassa päivähoitolain 2 §:n 2 momentin asettama vaatimus päivähoitopaikan sopivuudesta lapselle sekä lain 2 a §:n sisältämät kasvatusavoitteet, erityisesti päivähoiton tavoite turvata lapselle jatkuvat ihmissuhteet. Useimmiten lapsen etua toteuttaa parhaiten lapsen hoitopaikan sijaitseminen lähellä kotia, ja päivähoitoa onkin korostuneesti pidetty lähipalveluna.

Vaikka ehdotetun muutoksen tarkoituksena ei ole asettaa kunnille uusia, päivähoitopalvelujen järjestämiseen liittyviä velvollisuuksia, muutosehdotus tukee palvelu- ja kuntarakennehanke (Paras-hankkeen) tavoitetta palvelujen käytöstä yli kuntarajojen. Tavoitteena on madaltaa kuntien välisiä raja-aitoja ja edistää kuntien välistä yhteistyötä lapsen edun määrittelemissä rajoissa. Kuntien edelleen kiristyvän taloudellisen tilanteen vaikutuksessa muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen ohella myös päivähoitopalvelujen järjestämiseen, kuntien välisellä yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa myös taloudellisia etuja.

Ehdotetun säädösmuutoksen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö lähettää kuntiin kuntainfon, jossa selostetaan tarkemmin kuntarajat ylittävässä päivähoitossa nykyisin jo käytössä olevia malleja. Ehdotettu säädösmuutos yhdessä kuntakirjeen kanssa tukevat kuntia päivähoitopalvelujen järjestämisessä entistä asiakaslähtöisemmin ja alueellista yhteistyötä lisäten.

2.2 Perusopetuslaki

Perusopetuslain 32 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättävän säännös, jonka mukaan, jos

esiopetusta saava lapsi osallistuu toisessa kunnassa järjestettävään lasten päivähoitoon lasten päivähoitosta annetun lain 11 c §:ssä tarkoitetulla tavalla, opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoitopaikan ja esiopetuksen järjestämipaikan välillä.

Edellä mainitun momentin voimassa olevan sanamuodon mukaan, jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämipaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Säännöksen säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (58/2003) perustelujen mukaan kuljettamista tai saattamista koskeva päätös tulisi tehdä oppilaaksi ottamista koskevan päätöksen yhteydessä ja asiasta tulisi ennalta ilmoittaa esiopetuskäytäntöä lähestyvien lasten huoltajille.

Nyt ehdotetussa sääntelyssä ei kuitenkaan ole kyse oppilaaksi ottamiselle asetettavasta ehdosta, vaan siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen perusopetuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettussa kunnan osoittamassa koulussa tai opetuksen järjestämipaikassa, mutta hän osallistuu samalla päivähoitolain 11 c §:ssä tarkoitetulla tavalla muun kuin asuinkuntansa järjestämään lasten päivähoitoon. Vanhempien valitessa muun kuin kunnan osoittaman päivähoitopaikan, lapsella on edelleen oikeus kunnan osoittamaan esiopetukseen, mutta esiopetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoitopaikan ja esiopetuksen järjestämipaikan välillä.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei luoda päivähoitopalvelujen järjestämisessä uusia oikeuksia tai velvollisuuksia. Tarkoitus on kirjata voimassa oleva päivähoitopalvelujen järjestämistä koskeva

asiointila lainsäädäntöön ja tukea siten asiakaslähtöisyyttä ja kuntien välisen yhteistyön lisäämistä.

Esityksillä ei ole taloudellisia vaikutuksia valtiontalouteen. Kuntatasolla kuntien välisellä yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa taloudellisia etuja.

Lapsiin ja perheisiin kohdistuvana vaikutuksena säädosmuutos tukee perheiden arkeen liittyvien päivittäisten toimintojen sujuvoittamista ja siten lasten hyvinvointia perustuslain 19 §:n 3 momentin toisen virkkeen tarkoittamalla tavalla. Muutos tukee myös päivähoitolain 2 a §:n 1 momentin tarkoittamien päivähoiton tavoitteiden toteutumista eli lasten persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen tukemista sekä lasten vanhempien tukemista heidän kasvatustehtävässään.

Esitys parantaa käytännössä molempien vanhempien yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua työelämäänsä sekä samanaikaisesti huolehtia perheen hyvinvoinnista. Näin vahvistetaan myös lasten kasvamista arvostamaan tasa-arvoa perheen hyvinvoinnin perustana.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Valmistelun yhteydessä on kuultu Suomen Kuntaliittoa.

Esitystä on käsitelty kuntalain (365/1995) 8 §:n mukaisesti kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa.

Hallituksen esitys on ollut tarkastettavana oikeusministeriön lainvalmisteluosaston lain-tarkastusyksikössä.

5 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2011.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään lasten päivähoidosta annettuun lakiin (36/1973) uusi 11 c § seuraavasti:

11 c §

Kunta voi järjestää lasten päivähoitoa toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin sosiaalihoitolain (710/1982) 15 §:n tarkoittamissa tapauksissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**perusopetuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 32 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1139/2003, seuraavasti:

32 §

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi, jos esiopetusta saava lapsi osallistuu toisessa kunnassa järjestettävään lasten päivähoitoon lasten päivähoidosta annetun lain

11 c §:ssä tarkoitetulla tavalla, opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoito- ja esiopetuspaikan välillä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

2.

Laki**perusopetuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 32 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1139/2003, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

32 §

32 §

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista. *Lisäksi, jos esiopetusta saava lapsi osallistuu toisessa kunnassa järjestettävään lasten päivähoitoon lasten päivähoidosta annetun lain 11 c §:ssä tarkoitetulla tavalla, opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoito- ja esiopetuspaikan välillä.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpi-
teisiin.*